

Debattartikel

Planering i landsbygder - en framtidsfråga också för städer

Allt fler efterfrågar närproducerad mat, förnybar energi, ett varierat landskap med öppna betesmarker, åkrar och skog och kulturell mångfald. Men trots att efterfrågan på landsbygdens resurser ökar saknar nästan hälften (48 %) av Sveriges kommuner en strategi för landsbygdsutveckling. Det visar en enkätundersökning som genomförts av Sveriges lantbruksuniversitet på uppdrag av nationella Landsbygdsnätverkets arbetsgrupp för planering.

Landsbygdsnätverkets enkätundersökning visar också att:

Av 161 kommuner:

- tar 40% i låg grad- eller inte alls hänsyn till regeringens landsbygdsprogram i det kommunala översiktsplanarbetet,
- tar 21% i låg grad- eller inte alls hänsyn till lokala grupperns arbeten med lokala utvecklingsplaner i det kommunala översiktsplanarbetet.

Långsiktigt hållbar utveckling kräver planering. Det här är något som regeringen tydligt betonar i budgetpropositionen för 2012 där det står att ”Hållbara livsmiljöer förutsätter utveckling av både stad och landsbygd”. Regeringen lyfter i propositionen även det ömsesidiga beroendet mellan landsbygder och städer och betonar den kommunala översiktsplanen som verktyg för att samordna tillväxtarbetet lokalt och regionalt. Den hållbara staden kan inte stå för sig själv utan är beroende av landsbygden runtomkring. Det är i landsbygder som mat och förnybar energi kan produceras i stor skala. Såväl landsbygdsboende som turister mår bra av att vistas i olika typer av landskap. Enligt en nyligen genomförd SIFO-undersökning vill över 40 % av de som inte bor på landsbygden göra det, och bland unga kvinnor är siffran så hög som 70 %. Samtidigt är den hållbara landsbygden beroende av staden med dess invånare. Där finns stora delar av konsumenterna till den mat och energi som produceras och i staden finns andra typer av mervärden, olika typer av jobb samt en koncentration av kultur och mångfald.

Framtidens landskap är en förutsättning för både landsbygd och stad

Landsbygden och staden förenas således bland annat i beroendet av landsbygdens resurser. Här krävs därför ett strategiskt arbete med landsbygds- och stadsfrågorna i sin helhet. Det är ett arbete som kan ske i samband med kommunernas översiktsplanering.

Kommunerna har också möjlighet att i översiktsplanen peka ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS), där dispens från strandskyddet lättare kan ges om åtgärden bidrar till landsbygdens utveckling. Allt detta kräver att konflikter som rör användning av mark och vatten tidigt kan identifieras och att avvägningar görs i en planeringsprocess som bygger på att berörda människor görs delaktiga i besluten. Det innebär att landsortsbor, byalag, leadergrupper och andra bör involveras tidigt i planprocessen och att deras visioner och utvecklingsplaner för bygden samordnas med översiktsplanen. I en sådan process kan också nya innovativa idéer och samarbeten frigöras. På landsbygden där människor bor spritt fungerar inte marknadsmekanismer så som det gör i städerna och då blir vi än mer beroende av kreativitet och samarbete för att få till investeringar i bredband, bebyggelse, kommersiell service etc. Ett förhållande som är än mer påtagligt i glesa landsbygder.

Utan planering riskeras samhällets resurser

Den viktiga huvudfrågan är: Vad vill vi med våra landsbygder? För att kunna svara krävs planering och vi kan konstatera, utifrån den enkätundersökning vi gjort, att allt för få kommuner inser vikten av planering i landsbygder idag. Samhällsresurser, både i form av kultur- och naturvärden, mänsklig kapacitet och pengar riskerar att gå förlorade om vi inte börjar se systemen och att stad och land hänger ihop – det är framtidens resurser det handlar om! Översiktsplanen kan användas för att hantera dessa komplexa frågor och göra det i bred dialog med medborgare och aktörer. Alltså, börja planera nu!

Nationella Landsbygdsnätverkets arbetsgrupp för planering

Anna Eklund, Sveriges kommuner och landsting

Bo Lönnqvist, Hela Sverige ska leva

Ewa Engdahl, Coompanion

Harry Westermark, Östersund kommun

Ingrid Öhlund, Lantmäteriet

Lars Björneld, Leader Ranrike

Louise Andersson, Länsstyrelsen i Skåne län

Madeleine Granvik, SLU

Maria Gustafsson, Nationella Landsbygdsnätverkets kansli

Tuva Bojstedt, Sveriges kommuner och landstings inspiratör för Landsbygdsprogrammet

Ulrika Åkerlund, Boverket

Faktaruta:

Den kommunala översiktsplaneringen utgör grunden i den fysiska planeringen enligt plan- och bygglagen (PBL). Enligt lagen ska alla kommuner ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunens yta. Samtidigt som översiktsplanen innehåller kommunens politiska vision, och är ett strategiskt dokument för utvecklingen av den fysiska miljön, ger den en möjlighet till en rationalisering av efterföljande planläggning. Kraven på översiktsplanens innehåll är relativt få och kommunen är fri att välja vilka frågor som ska vara i fokus. Men kommunen måste redovisa hur kommande mark- och vattenanvändning bidrar till en långsiktigt hållbar livsmiljö. Det är en genomgående tanke i PBL att skapa goda möjligheter till medborgarinflytande. Därför är processen för att ta fram en översiktsplan reglerad i lagen. Samråd och utställning ger medborgarna möjlighet till insyn och påverkan vid utformningen av översiktsplanen.

Kontaktperson:

Louise.E.Andersson, Ordförande, Landsbygdsnätverkets arbetsgrupp för planering. Tel: 076-111 16 25, louise.e.andersson@lansstyrelsen.se

Madeleine Granvik, Forskarassistent, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Tel: 018-67 19 50
madeleine.granvik@slu.se

Landsbygdsnätverkets arbetsgrupp för planering har tagit fram en motivationsfilm, en fiktiv artikel (om hur det kan se ut i den bästa av världar) samt lyft fram lärande exempel på kommunal planering. Du hittar allt material på www.landsbygdsnätverket.se/planering